

taner]: «què us diré? Tantost com l'estol del rey Carles fo denant Nicotena, pensaren tuyt de desarborar e-s meteren en *cunç* de batalla», cap. 67; més exemples Fr. Ant. Canals, el *Decameron*, doc. de Capmany, *Misc. Fabra*, 152. Més exemples de *metre en cunç* de batalla, en Muntaner, §§ 82, 175; «navegadors *encunts* acompanyats», *Consolat*, ed. Moliné, p. 213; «liurar un libre per ligar-lo e metre *en cunç*», doc. cancelleresc de c. 1400 (Rubió, *Docs. Cult.* núm. 273); «ballestes mal *en cuns*», doc. ross. de 1369 i altres de posteriors (*InvlC.*, s. v. *encun*).

Acunçament [Ausiàs March, *Miscellània Fabra*, 150]. *Acunçador* [Jaume Ferrer de Blanes, *ibid.*]. *Acungar* o *acongar*, que apareix en tres exemples del Llibre de Tres i el de Sent Soví, si no és mera mala «liçó per *acunzar* (= *-çar*)», veg. les cites en *AlcM*, ha de ser producte d'un encreuament amb un sinònim: quelcom de semblant potser a *arregar*, *arranjar*, *arrejar*, *jàrgar*.

No és tan clar l'origen del mot *bescunçar* o *bisc-*, però tanmateix en sembla probable que sigui un mer pejoratiu de *COMPTIARE* (> it. *conciare*, cat. *acunçar*, *enc-*) amb el prefix *bes-* d'aquesta naturalesa (cf. *bescomptar-se*, *bescantar*, etc.). Eiv. *viscuns*, *viscunsat* «error, equivocad» (PzCabrero). Men. *anar bescunsat* «anar equivocad, pendre mentalment una cosa per altra»; *biscuns*, *-cunça* 'biaix, inclinació'; fer ses coses a la *biscunça* 'fer-les malament, a la torta' (Moll, *Ciudadella*, *Misc. AMAlcover*, 427, que cita també mall. *bescunsa*). Hernz. Sanz cita també *biscunça* en un doc. de l'*Arch. de Alayor*, 1729, p. 209. Ara bé, en el sentit de 'biaix' ja tenim *bescuns* en R. Llull: «car l'aygua és redona, mou-se environ e en perlonch, segons lo seu *bescuns* de sa rotunditat, per la qual se moven les ondes a la terra, e se-n mou la mar de Anglaterra; car lo *bescuns* s'enclina a la 1.^a part a un temps, e en l'altre temps s'enclina a l'altre part», *Merv.* II, 33. Hi ha també *biscùn* i *escùns*, *escunc*, en bearnès (Palay, s. v.), i una forma mutilada, semblant a aquestes del Bearn, a Tortosa *bescum*.¹

¹ Crec, per tant, que també tindrà en definitiva el mateix origen el pall. i ribag. *escunçar-se* 'donar-se el cas, escaure's, esdevenir-se'. El significat més etimològic pot ser 'ajuntar-se', que constato a Moror (C. de Tremp): «los tres barranquills *s'askúnsen* a baix del barranc» (1955); «trobar-se» («tot això *s'eskúnsa* al mateix costat», Castrossit 'escaure's' (Bisaurri i St. Feliu de la Múria, *s'esúnda* Cercuran); després, tr. 'trobar, ensepegar (algú)': *si l'eskúnsa a casa* Pont de Suert, Surp; *m'he escunsáu don Antonio* «me he encontrado casualmente» Benasc (Ferraz, 55). D'on el substantiu *un escunç* 'casualitat, encuentre' Viu de Llevats; i també es pot comprendre el més evolucionat mall. *en escunça* 'obliquament' (per a la forma de fer una mossa a les orelles del bestiar menut, Pollença, *BDLC* IX, 315. En canvi no crec que hi hagi gaire relació amb el cast. *esconce* 'racó', l'origen del qual estudiaren Spitzer i Schuchardt relacionant-lo amb *ANSCONSUM* (*ZRPb.* xxxix, 1919, 496-7; xli, 256). Val a dir

que Spitzer retira aqueixa etimologia del mot castellà, en *ZRPb.* xl, 128. El gc. *biscòr* «de travers», si va realment amb l'ètimon basc de *Biscarri*, com diu Rohlf's, *ZRPb.* xlvii, 398, també s'haurà de separar. D'altra banda és possible que hi hagi hagut contacte secundari amb mots d'origen diferent, com semblen ser-ho aquests.

Acundament, *acundar*, *acunyament*, *-dar*, V. *conèixer* *Acunyar*, V. *cuny* *Acupuntura*, V. *agulla* *Acurat*, V. *cura* *Acurçar*, *acurtar*, V. *curt* *Acurullar*, V. *curull* *Acurumullar*, V. *caramull* *Acusar*, *acús*, *acusació*, *acusador*, *acusatiu*, V. *causa*

ACÚSTIC, pres del gr. *ἀκουστικός* id., derivat d'*ἀκούω* 'jo oïxo'. □ 1.ª doc.: 1839, Lab.; *acústica* com a nom de la ciència, 1803, Belv.

Acutangle, *acuti-*, V. *agut* *Acutorsió*, V. *agulla* *Ad*, V. a *Adacsa*, V. *dacsa*

ADAGI, 'dita proverbial', pres del ll. *adagium* id. □ 1.ª doc.: 1650-53, DTò.: «*adagy*, *proverbi* o *refrany*: *adagium*, *proverbium*, *paroemia*; *adagio*». També *adagi* en Lacav., etc.

Especialment en el P. Valencià la semblança amb els mots, tan nombrosos, en *-atge*, conduí a canviar-ho en *-ge*, forma molt difosa des de la col·lecció *Adages y Refrany*s publicada per Carles Ros l'any 1736 (reimpresa recentment), on llegim per exemple: «un altre *adage* o refrany hià, que diu: *qui bé s'està no-s moga*» (p. 4); o bé a la *T. del Xè* de MGadea I, 315; II, 5. A distingir del terme musical *adàgio*, usat, sigui amb valor adverbial (*això adàgio*, *no tan de pressa*), sigui substantivat com a designació d'un tros o temps de música lent (*al'adàgio* de la Setena simfonia): aquest és un mot diferent, pres de la locució adverbial it. *ad agio* 'en forma pausada', literalment 'amb comoditat' (*agio*).

Adalerat, V. *adelerat* (DELER)

ADALIL, mot antic, de vegades usat literàriament avui, de l'àr. *dalil* 'guia', deriv. del verb *dall* 'ensenyar el camí'. □ 1.ª doc.: S. XIII, *Cròniques* de Jaume I, Desclot, etc. Seguí essent ben usat fins a la fi de l'Edat Mitjana: «volent exir, / segur fugir, / de Pharaó, / de la presó / de Egipte vil, / per *adalil* / pren Moïssès» Jaume Roig (*Spill*, v. 12462).

En diversos parlars hispànics la seqüència de les dues *l-l* en aqueixa posició se sentí com a molesta, i hi hagué dissimilació o eliminació: d'ací el cast. *adalid*, i *dali* en el català de l'Ebre, on encara s'usa per designar el primer dels peons que tiren la barca de pescar, pel camí de sirga (1923; *BDC* IX, 65). En castellà la forma *adalil* és encara usada en textos del S. XIII, com la 1.ª *Cròn. Gral.*, les *Partidas*, i la *Gr. Conq. Ultr.* (Rivad., 653, junt amb *adalir*, *-lid*, d'altres pasatges o mss.); cites MzPi, *Ley. Infant. Lara*, 237.6. Més generalment és el guia d'una host o tropa, però